

ІНСТРУМЕНТАЛЬНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ З ВИКОРИСТАННЯМ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ЗАСОБІВ

Маринчук Т.Т.

Вінницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

Автор статті висвітлює проблему використання в сучасній мистецькій освіті якісно нових форм професійної підготовки учителів початкових класів, обґрунтовує роль мультимедійних засобів навчання в музичній підготовці майбутніх учителів, розкриває технічні можливості та навчальні резерви впровадження мультимедійних навчальних програм у процес інструментальної підготовки майбутніх учителів початкових класів.

Ключові слова: інформаційні та мультимедійні технології, інструментальна підготовка, мультимедійні навчальні програми, навчально-розвивальних програми.

Постановка проблеми. Професійно-педагогічна підготовка учителів початкових класів на рівні стандартів сучасності вимагає активізації освітньої та художньо-творчої діяльності, зростання наукової компетентності, істотного підвищення загальнонаукового та загальнокультурного рівня кожного студента. Принципово новим є підхід до формування педагогічних якостей майбутніх учителів на основі запровадження у навчально-виховний процес ВНЗО досягнень сучасної техніки, розширення можливостей і способів отримання наукової інформації, пошуку кшталтів інформаційно довершених форм і методів навчання учнів загальноосвітньої школи.

Важливу роль у розв'язанні поставлених перед педагогічною освітою проблемних завдань відіграє інструментальна підготовка як дисципліна, що має велике значення в професійному становленні майбутнього вчителя початкових класів. Оволодіння студентами грою на музичних інструментах передбачає усвідомлення ними психолого-педагогічних чинників мистецького впливу на дитину, розширення спеціальних музичних знань, ознайомлення з алгоритмами організації інструментальної діяльності учнів.

Нові резерви употужнення інструментальної підготовки майбутніх учителів початкових класів містить впровадження мультимедійних технологій як альтернативи традиційним формам організації навчальної діяльності студентів. Це співзвучно необхідності введення сучасних інформаційних засобів у навчально-виховний процес школи I ступеня. Хвиля пошуків якісно нових форм, методів комп'ютерної освіти учителів початкових класів об'єктивно зумовлена великою зацікавленістю пересічного учня до комп'ютера, до невичерпної різноаспектної інформації, яку сьогодні може надати персональний комп'ютер.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У 70-х – на початку 80-х років прихильники комп'ютеризації навчання (Р. Аткинсон, Р. Ганьє, Г. Дрейфус, М. Загоруйко та ін.) кон-

статували той факт, що комп'ютери впевнено входять в освіту дитини [1; 2]. У 80-ті роки Ю. Бабанський прогнозував, що комп'ютер буде і методичним помічником учителя. Він допоможе в довідково-бібліографічній роботі, в підборі вправ, в отриманні додаткової інформації про новини науки і техніки. За допомогою ЕОМ можна проводити диктанти, контрольні роботи, перевіряти графічну грамотність школярів [2, с. 61].

Пізніше, в основу комп'ютеризації навчання були покладені фундаментальні психолого-педагогічні теорії і концепції – П. Гальперіна, Р. Гуревича, Д. Ельконіна, Г. Костюка, Т. Кудрявцева, О. Матюшкіна, Ю. Машбиця, Н. Менчинської, Л. Проколієнко, Н. Тализіної та ін. Дослідники переконливо доводили, що в першу чергу в ході комп'ютерного навчання необхідно забезпечувати засвоєння змісту знань (матеріалу курсу), способів його вивчення (логічні дії, операції, тип мислення тощо). Тому найперше, на їхню думку, перед учителем слід ставити завдання щодо виокремлення і усвідомлення основних способів розв'язування навчальних задач, встановлення співвідношення між ними. Результатом такого навчання має стати високий рівень оволодіння матеріалом, коли учень засвоює істотні ознаки і функції розглянутого об'єкта, може визначити місце кожного з них у наборі засобів, чітко уявляє умови їх застосування [7, с. 18].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасний вітчизняний і зарубіжний досвід доводить, що комп'ютер, мультимедіа можна успішно застосовувати під час вивчення різних навчальних дисциплін у ЗВО, шкільних дисциплін гуманітарно-естетичного циклу сучасної початкової школи. За допомогою інтерактивних форм, ігрових методів, можливостей відео- та аудіоблоків комп'ютера та мультимедійних технологій відкриваються нові перспективи значного підвищення ефективності засвоєння різноманітних знань.

В останні десятиліття посилюється інтерес до нових інформаційних, зокрема мультимедій-

них технологій у представників музичної педагогіки (О. Балабан, В. Козлін, О. Чайковська, В. Штепа, В. Янкул та інш.). Педагоги-музиканти переконані, що застосування мультимедійних технологій у практиці викладання мистецьких дисциплін, на заняттях музичного інструменту відкриває нові резерви та перспективи формування професійних якостей студента, розвитку творчої особистості майбутнього фахівця. Завдяки цим технологіям виникають принципово нові підходи до підвищення інформативності окремих базових музичних знань, що формуються на основі єдності закономірностей абстрактного та конкретно-предметного мислення, удосконалюються уміння і навички музичної діяльності, відкриваються резерви опанування музичного інструменту з включенням інтерактивних форм музично навчання. З огляду на актуальність зазначеної проблеми у сучасній музичній педагогіці **метою статті** є розгляд питань використання можливостей мультимедіа у процесі інструментальної підготовки майбутніх вчителів початкових класів.

Виклад основного матеріалу. Вдосконалення форм і методів інструментальної підготовки майбутніх вчителів мистецьких дисциплін висуває запит до використання засобів *мультимедійних технологій* як одного із сучасних напрямів інформатизації освіти та альтернативи традиційним підходам до організації навчально-виховного процесу у вищій школі.

Можна виділити цілі використання мультимедійних ресурсів у системі вищої музично-педагогічної освіти:

- розвиток творчих можливостей студентів, формування у них системи музично-творчих знань, умінь, навичок;
- розвиток інтелектуальної сфери студентів; розвиток мислення, пам'яті, уваги;
- розвиток мотиваційної сфери: формування пізнавальних інтересів студентів, розширення палітри способів освоєння художнього досвіду минулих поколінь і моделювання мистецьких об'єктів;
- виховання естетичного ставлення до дійсності через формування оцінних суджень студентів на базі використання мультимедійних програм та матеріалів;
- технічне та технологічне оновлення процесу організації різних видів художньої діяльності студентів;
- отримання студентами на заняттях цікавої, доступної, яскравої музично-теоретичної інформації, якісного наочно-слухового аудіо матеріалу;
- можливість урізноманітнення спектру музично-творчих завдань;
- розширення діапазону колективних, групових форм музично-виконавської діяльності з включенням окрім інформаційних технологій інтерактивних методів навчання.

Сучасні підходи до інструментальної підготовки студентів обумовлюють потребу застосування мультимедійних продуктів та навчально-розвивальних програм, що спрямовані на всебічний професійний розвиток особистості. Таким чином, сьогодення і майбутнє інструментальної музично-виконавської педагогіки набуває нових перспектив методико-теоретичного характеру у зв'язку із новими можливостями використання на певних етапах роботи навчальних мультимедійних технологій.

Історія створення мультимедійних навчальних програм налічує не один рік. Ідею створення однієї із перших інструментальних (гра на баяні) мультимедійних навчальних програм BAYAN-TRAINER слід віднести до 2000 року (реалізація у 2006 році – співпраця автора МНП О. Голенка, доцента кафедри теорії і методики естетичного виховання Брестського державного університету імені О.С. Пушкіна з О. Левчук – менеджером комп'ютерного забезпечення проекту). Навчальна комп'ютерна програма BAYAN-TRAINER призначена для студентів педагогічних університетів, зокрема факультетів підготовки учителів початкових класів, інститутів мистецтв, студентів та учнів, що відвідують позашкільні освітні установи тощо.

Створення навчальної комп'ютерної програми BAYAN-TRAINER для оволодіння грою на музичному інструменті (баяні) переслідує декілька цілей:

- створення для студентів унікальних можливостей для самостійної роботи по опануванню музичного інструменту;
- урізноманітнення самостійних занять студентів, їх продуктивність;
- можливість у заданому звуковому режимі виконувати обраний музичний твір, використовуючи найширші темпові варіанти;
- візуально, за допомогою нотного запису, спостерігати місце звучання мелодії і акомпанементу, а на зображенні двох клавіатур – стежити за положенням аплікатурного вирішення в режимі реального звучання;
- працювати над партіями правої і лівої руки окремо;
- почати трансляцію з будь-якого обраного такту;
- демонструвати міховедення в режимі фактичного звучання музичного матеріалу.
- забезпечувати перманентний аудіо-відео-контроль і самоконтроль усього матеріалу, що вивчається.

Отже, дана мультимедійна програма є своєрідним тренажером для розвитку навичок читання нотного тексту (читання нот з аркуша), ансамблевого музикування, навичок виконання репродуктивних та творчих завдань із «Сольфеджіо». Під пропоновану програмну розробку створений спеціальний Інтернет-сайт – <http://bayan-trainer.ru>. Навчальна комп'ютерна

програма BAYAN-TRAINER за своїм репертуарним наповненням не суперечить жодному виду навчальних програм, пропонує для навчання студентів педагогічних університетів, зокрема факультетів підготовки учителів початкових класів та інститутів мистецтв, затверджених МОН України.

Багато з Web-сторінок мережі Інтернету містять розділи, спрямовані на музичну освіту, поповнення знань з теорії музики майбутніх фахівців мистецьких спеціальностей. Прикладом може слугувати самоучитель гри на фортепіано «Піаніно-онлайн» <http://sergey.nikolaich.ru/play.php>, як мультимедійний продукт, що дає можливість у режимі реального часу опанувати гру на інструменті та вивчати музичну грамоту. Цікавим з точки зору урізноманітнення та закріплення занять з теорії музики та сольфеджіо є освітній мультимедійний проект з музики «Рояль в кущах» на сайті <http://www.abrosova.ru/>. Сайт пропонує мультимедійні онлайн заняття з музичного інструменту, що включає розділи: музична школа (гра на фортепіано), теорія музики (п'ять уроків), творчість, відеокурси тощо. Блок проекту з теорії музики та сольфеджіо передбачає можливість самостійно, на групових та індивідуальних заняттях засвоювати початкові знання з музичної грамоти, можливість прослуховувати музичні фрагменти та сольфеджувати їх (<https://www.abrosova.ru/school/11/100/>).

Однією з цікавих мультимедійних навчальних програм для інструментальної підготовки студентів є «Музичний клас» (творчого об'єднання New Media Generation). Блоки «Історія музичних інструментів» та «музична грамота» пропонують цікаві форми роботи для ознайомлення з музичними інструментами, для сольфеджування і моделювання звукового музичного матеріалу на різних музичних інструментах. Використовуючи завдання на опанування нотного запису, викладач або студент має можливість урізноманітнювати один із важливих видів музичної роботи – сольфеджування. Моделюючи запропонований нотний, графічний та аудіоматеріал, студенти вчать:

- співати звукоряди і мелодії з вимовою назв звуків, виконувати співацькі вправи;
- виконувати тестові музично-теоретичні завдання на правильну побудову звукорядів, інтервалів, акордів і їх правильне відтворення у процесі сольфеджування;
- вчитися здійснювати слуховий аналіз запропонованого музичного-теоретичного матеріалу, музичного фрагменту;
- вправлятися в записі музичних та ритмічних диктантів;
- моделювати мелодичний, ритмічний рух музичних фрагментів;
- інструментувати музичний матеріал.

У комп'ютерній програмі універсальним джерелом звукової інформації виступає клавіатура музичного інструменту, зображення якої на екрані дисплею пов'язується зі звучанням і конкретним розташуванням звуків. У блоці «Історія музичних інструментів» можна дізнатися історію виникнення і розвитку музичних інструментів, про те, які бувають види інструментів і чим вони характеризуються, спробувати змоделювати мелодичний та ритмічний малюнок з відповідним тембром музичного інструменту. Таким чином, оперування звуками в процесі виконання навчальних завдань створює реальність, подібну до гри на музичному інструменті. Це дозволяє одночасно чути і запам'ятовувати назви звуків та розташування їхніх клавіатур.

Основою набуття студентами знань по музичне мистецтво, музичні інструменти під впливом можливостей мультимедійних програм є знакова інформація, перш за все, мова, без засобів якої неможлива глибока, швидка і якісна обробка інформації на індивідуальному рівні. Саме вона забезпечує побудову нових більш довгих логічних ланцюжків і здійснення таких операцій як музичний аналіз, синтез, узагальнення.

Впровадження у навчальний процес комп'ютерних мультимедійних програм «Музичний клас», «BAYAN-TRAINER» <http://bayan-trainer.ru>, «Рояль в кущах» <http://www.abrosova.ru/>, «Музичний клас» (творчого об'єднання New Media Generation) та інших освітніх мультимедійних музичних продуктів та програм розширює фонд музичних знань майбутніх фахівців, сприяє ґрунтовному ознайомленню з історією музичних інструментів, специфікою звучання та музикування з їх використанням, є стимулюючою методичною платформою формування нових технологій, впровадження новітніх прийомів музичної освіти творчої молоді.

Висновки і пропозиції. Узагальнюючи сказане, варто відмітити, що спектр застосування ММТ в підготовці майбутніх учителів розширюється: від використання мультимедійних технологій в музичній освіті з метою створення навчальних матеріалів до розробки цілісної концепції побудови освітніх музичних програм, підготовки кадрів університетського рівня за спеціалізацією «музичне мистецтво». Застосування мультимедійних технологій у процесі відбору, накопичення, систематизації і передачі знань, а також в організації різних видів виконавської інструментальної діяльності є однією із значущих рис системи мистецької освіти.

До подальших наукових розвідок можна віднести вивчення можливостей моделювання музично-образних та графічно-образних мультимедіа-презентацій у процесі оволодіння навичками інструментальної діяльності майбутніми вчителями початкових класів.

Список літератури:

1. Аткинсон Р. Человеческая память и процесс обучения / Р. Аткинсон. – М., 1980.
2. Бабанский Ю.К. Интенсификация процесса обучения / Ю.К. Бабанский // Новое в жизни, науке, технике. Сер. «Педагогика и психология». – № 6. – М.: Знание, 1987. – 80 с.
3. Балабан О. Комп'ютерне навчання на уроках музики / О. Балабан // Рідна школа. – 2002. – № 4. – С. 64–65.
4. Гуревич Р.С., Кадемія М.Ю. Інформаційно-телекомунікаційні технології в навчальному процесі і наукових дослідженнях / Р.С. Гуревич, М.Ю. Кадемія. – Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2005. – 366 с.
5. Проколієнко Л.М. Психологічні проблеми комп'ютеризації навчання / Л.М. Проколієнко // Радянська школа. – 1985. – № 8. – С. 15–21.
6. Сайт мультимедійної навчальної програми «BAYAN-TRAINER». Режим доступу: <http://bayan-trainer.ru>
7. Сайт мультимедійної навчальної програми «Рояль в кущах». Режим доступу: <http://www.abrosova.ru/>
8. Штепа В.В. Використання сучасних персональних комп'ютерів на уроках музики / В.В. Штепа // Педагогіка і психологія. – 1996. – № 3. – С. 97–103.
9. Янкул В.А. Можливості та проблеми використання комп'ютера на сучасному уроці музики / В.А. Янкул // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2005. – № 2. – С. 21–22.

Маринчук Т.Т.

Винницький державний педагогічний університет
імені Михайла Коцюбинського

ИНСТРУМЕНТАЛЬНАЯ ПОДГОТОВКА БУДУЩЕГО УЧИТЕЛЯ НАЧАЛЬНЫХ КЛАССОВ С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МУЛЬТИМЕДИЙНЫХ СРЕДСТВ

Аннотация

Автор статьи освещает проблему использования в современном художественном образовании качественно новых форм профессиональной подготовки учителей начальных классов, обосновывает роль мультимедийных средств обучения в музыкальной подготовке будущих учителей, раскрывает технические возможности и учебные резервы внедрения мультимедийных обучающих программ в процесс инструментальной подготовки будущих учителей начальных классов.

Ключевые слова: информационные и мультимедийные технологии, инструментальная подготовка, мультимедийные учебные программы, учебно-развивающие программы.

Marinchuk T.T.

Vinnitsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University

INSTRUMENTAL PREPARATION FUTURE TEACHER OF THE INITIAL CLASSES USING MULTIMEDIA

Summary

The author of the article highlights the problem of the use of qualitatively new forms of professional training for elementary school teachers in modern art education, substantiates the role of multimedia teaching tools in the musical training of future teachers, reveals the technical possibilities and educational reserves of the introduction of multimedia educational programs in the process of instrumental preparation of future teachers of elementary school.

Keywords: information and multimedia technologies, instrumental training, multimedia educational programs, educational-developing programs.